

Vader en zoon

<https://hdl.handle.net/1874/367266>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

Verzameling tooneelstukken

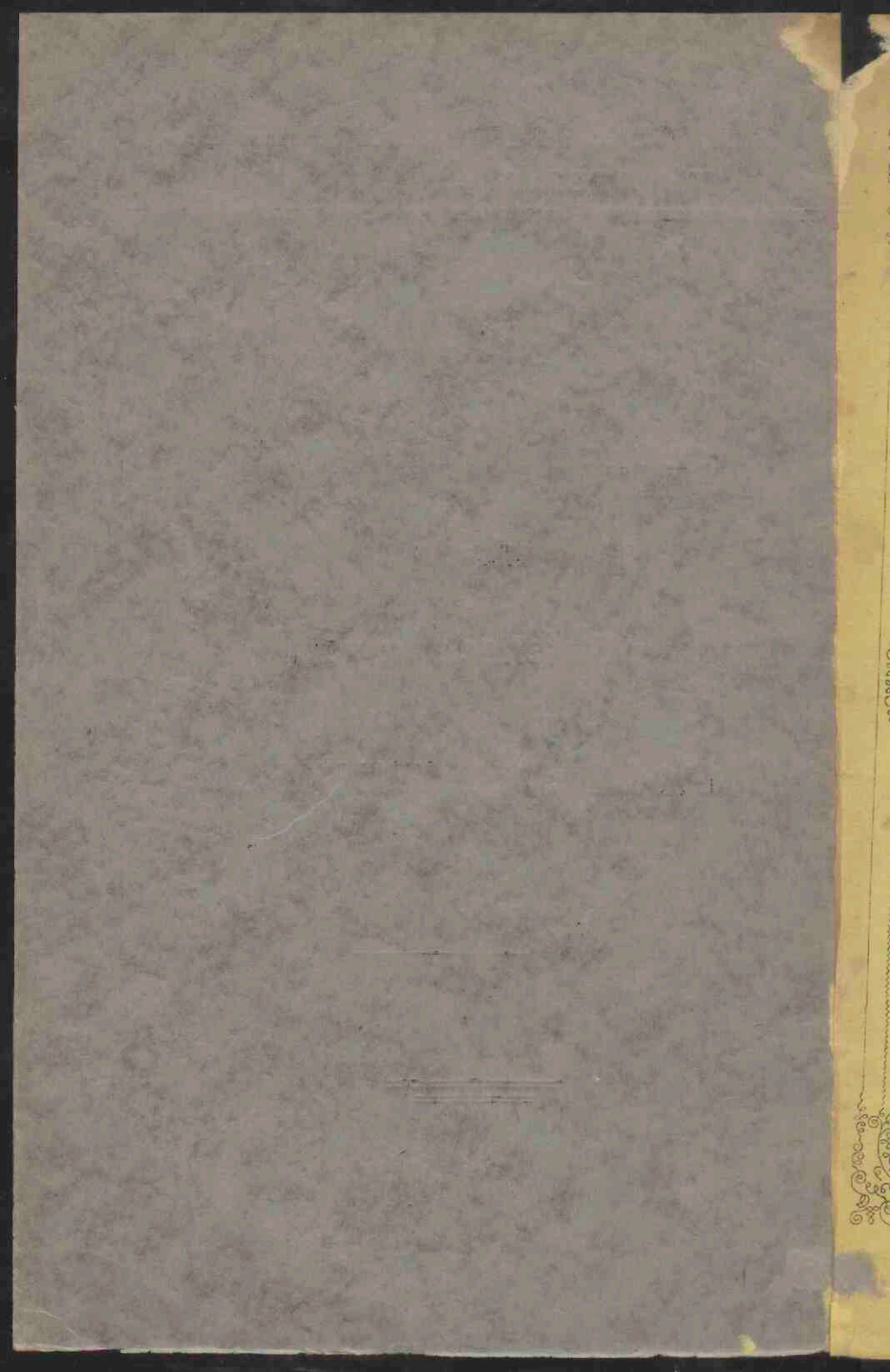
uit de

nalatenschap van

Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 95

Dr. J. H. Winkel
N° 925 a

SERIE VAN DRAMATISCHE WERKEN,

TEN DIENSTE VAN

REDERLIJKERS EN LETTERKUNDIGE GEZELSCAPPEN.

N° 1. 5

Vader e Loon

VAN ONDER OP OF VAN BOVEN NEER,

DOOR

N. DONKER.

AMSTERDAM,

J. C. LOMAN JR.

1856.

➡ Een jaargang of deel is in 8 vef minstens compleet, prijs 2,00.

Zie Prospectus op de achterzijde van den Omslag.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

LECTURE 1

1952-53

BY ROBERT R. WATSON

CHICAGO, ILLINOIS

VADER EN ZOON.

Tooneelspel in een Bedrijf.

Personen:

VAN DOLEN, handelaar.
 ADOLF, {
 EDUARD. { zijne zonen.

EERSTE TOONFEL.

VAN DOLEN *zit de krant te lezen.* EDUARD *komt binnen.*

EDUARD.

Goeden morgen, vader!

VAN DOLEN.

Zoo! ga zitten en vertel mij eens, of je gisteren wat nieuws gehoord hebt.

EDUARD.

Daar is geen redden aan; maar wel bestaat er kans, dat wij voordeelijker condities kunnen bedingen dan de overige crediteuren. Daartoe acht de Advokaat doelmatig, dat een van ons Van Swieten zelf ga spreken, om de schroeven wat aan te zetten, en als u er niet tegen hebt, dan wou ik wel....

VAN DOLEN.

Waarop grondt de Advokaat zijn beweren?

EDUARD.

Dat wij, en speciaal wij, in tegenstelling der overigen,

stelselmatig zijn opgeligt, dat de man in de laatste dagen klaarblijkelijk met de handen in het haar zat, en toen dingen heeft gedaan, die hem zeer zouden bezwaren, wanneer ze ooit publiek werden gemaakt en waarvan wij dupe zijn geworden. Wanneer dus heden tegen den middag....

VAN DOLEN.

Hm.... die zaak eischt beleid, ik zelf zal er heen gaan.

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN, ADOLF.

ADOLF.

Goeijen dag, Papa! Wel geslapen?

VAN DOLEN.

Ja wel, jij ook?

ADOLF (*glimlagchend*).

't Had niet over.

(*Van Dolen gaat verder de krant lezen*).

ADOLF (*zacht tot Eduard*).

Blijft Papa hier nog denk je?

EDUARD.

Ik weet niet, hij is niet gewoon mij rekenschap te geven van hetgeen hij denkt te doen.

ADOLF.

Een karaktertrek van de papa's.

EDUARD.

Waarom stel je daar belang in?

ADOLF.

Ik wou hem spreken.

EDUARD.

Welnu, vraag het hem zelf.

ADOLF.

Of liever, ik wou hem niet spreken, maar ik wou jou spreken.

EDUARD (*glimlagchend*).

Een konsekwent heer!

ADOLF.

Nu ja, ik zou hem wel willen spreken, maar hij ziet er van daag niet heel opgeruimd uit.

EDUARD.

Van daag net als anders.

ADOLF.

Dat kan wel wezen, maar dan ziet hij er nooit heel vriendelijk uit, en ik heb nu al veertien dagen lang een geheim op mijn hart gehad, maar... dag in dag uit kwam mij 's mans wezen niet uitlokkend genoeg voor.

EDUARD.

Wacht, ik zal je wel uit den brand helpen. Papa!

VAN DOLEN.

Wel!

EDUARD.

Denkt u dus zelf...

VAN DOLEN.

Ja, 't diende wel, ik heb zóveel te doen, mijn hoofd loopt mij om. Ik moet nog aan drie kantoren zijn. Wordt het van morgen te laat, dan zal ik van avond naar Van Swieten gaan.

EDUARD.

Misschien dat ik anders....

VAN DOLEN.

Neen, ik zal het wel doen; maar dan moet ik nu ook weg. Adieu! Blijf jij thuis, hé! tot dat ik weerom kom. *(Hij schijnt Adolf niet op te merken en gaat.)*

DERDE TOONEEL.

EDUARD, ADOLF.

ADOLF.

Je hebt er den slag van om Papa te boegseren.

EDUARD.

Meer geluk dan wijsheid.... 't Is zonde zoo van den ouden heer te spreken.... maar je wilde me ook alleen hebben.

ADOLF.

Heb je den tijd?

EDUARD.

Is 't zoo belangrijk?

ADOLF.

Wezenlijk, Eduard! het is belangrijk genoeg, al komt er niets in van kans- of intrest-rekening, debiteuren of crediteuren?

EDUARD.

't Schimpen op den koopmanstand zal ik niet beantwoorden; die wapens kwetsen niet meer. Ik wilde alleen weten, of je me lang te spreken hebt.

ADOLF.

Maar verdord, dat weet ik niet; wat ik te zeggen heb is weinig; je kunt er wel veel op te antwoorden hebben. Heb ik onregt of niet, dat je hier aan huis altijd tegen zaken aanloopt? Wil je je vader spreken, hij heeft te veel te doen, of wel hij heeft te veel zaken aan zijn hoofd, Kom je bij je broër, van hetzelfde laken een pak. Neen, waar ik ooit berouw van heb gehad, niet dat ik het koopmansvak tien mijlen van mij af heb geschopt.

EDUARD.

En als je advokaat bent, zal je wel wat geven willen om het weer tot je te trekken. Maar genoeg daarvan, vertel nu, zoo het mogelijk is, zonder op te stuiven, wat je op het hart ligt. Je bent verliefd, dat weet ik.

ADOLF.

Hoe weet je dat?

EDUARD (*een weinig piquant*).

Ze hebben het me in de societeit verteld.

ADOLF.

In de societeit? Maar daar zijn ze toch vlug bij hoor! Ja, ze hebben hondennenzen in Amsterdam! en ik die nog al zoo mijn best doe om alles geheim te houden! Het is hier een beroerde boel. Ze zien alles en vertellen alles. Wat gaat het ze aan? Ze zullen er nog over habbelen, of ik Zaturdagsavonds een watercadetje of een profetenbroodje eet. En kom aan, weet je ook met wie?

EDUARD.

Ik vrees dat ik het weet.

ADOLF.

Vreezen? wie is ze dan?

EDUARD.

Louise.

ADOLF.

Ja, maar waarom ben je bang? Voor den gloed harer oogen misschien? Jou zouden ze verschroeyen, maar mij zullen ze koesteren. Is ze te mooi — want mooi is ze, dat zal je erkennen — 't zou gevaarlijk kunnen wezen, als ze minder zedig was. Is ze te verstandig? Wie kan te verstandig zijn? Een *bas bleu* is ze niet.

EDUARD (*met gevoel*).

Broeder! waarom mij niet in vertrouwen genomen?

ADOLF.

Omdat ik vooruit het antwoord wel kennen zou.

EDUARD.

Hoe zoo?

ADOLF.

Je zoudt me haar ontraden hebben... o, ik weet het, maar ik weet ook de reden. Je erkent zelf, dat ze lief, geestig, aanvallig is — en toch plaatst de Mammon zich er tusschen, en je verwerpt haar. Geld niet waar, dat is de spil, waar alles om draait, en in plaats van wat goed en lief is, vrij en open in het gelaat te zien, duldt je, dat de Mammon zich er voor plaatst, en je ziet niet anders dan den afschuwelijken indringer. O dat geld! dat geld!

EDUARD.

Nu ja, Adolf! je zoudt een raad van mij verkregen hebben die daar althans iets op leek; maar spreek dan toch bedaard, als wij ernstige zaken moeten behandelen. Je hebt Louise lief, niet waar?

ADOLF.

Hoe kan ik nu bedaard blijven, bij zulke saaije vragen. Ik ben immers verliefd, heb ik dan lief of niet? Zal je vragen, of iemand geen eetlust heeft, als je hem aan den geeuwhonger ziet liggen?

EDUARD.

O verliefd te zijn en waarachtig lief te hebben, dat is toch nog wat anders. Je hebt haar lief, dat wil zeggen, je liefde is zuiver, zonder eenige de minste zelfzucht?

ADOLF (*lagchend*).

Als de vos de passie preekt...

EDUARD.

Adolf! je hebt een mooie zaak vaarwel gezegd, een zaak, waarop je als oudste recht zoude hebben. Je hebt je in een vak begeven, waarin er negentig van de honderd droog brood eten en het restje het nog maar tamelijk goed heeft. Als je een meisje neemt, moet je haar kunnen onderhouden, niet alleen voor je eigen belang, ook voor haar. Bezit je dien waarborg?

ADOLF.

Ja!

EDUARD.

Hoe dan?

ADOLF.

In mij zelf.

EDUARD.

Mogelijk, en.... enfin, wat doet het er ook toe? Je bent waarschijnlijk al vrij ver gegaan. Weet ze....

ADOLF.

Ja.

EDUARD.

In dat geval kan je niet terug, en valt er dus alléén nog maar te vragen: waarom haal je mij nu nog in de zaak.

ADOLF.

Ik moet er Papa nog over spreken.

EDUARD.

Qui vous empêche? Bedaard Adolf! Ik begrijp je zeer goed, je wilt nu dat ik tot hem spreken zal, niet waar? Maar.... is het dan goed? Is hij er niet op gesteld dat we hem zelven vertrouwelijk naderen?

ADOLF.

En hoe kan ik? Weet ik niet van te voren wat er komt. Had ze geld, 't zou misschien gaan, maar nu.

EDUARD.

Adolf, ik wil mij niet beklagen, dat je eerst dan bij me komt als je me noodig hebt, ik wil de oorzaak daarvan zelfs niet opspeuren, veeleer wil ik je helpen, maar geloof mij, overwin toch je vreesachtigheid, leg je drift

aan banden, prepareer er je op, dat er een storm kan uitbarsten, maar wacht die af, zonder weêrstand te bieden.

ADOLF.

Neen Eduard, ik weet immers van te voren, dat ik het niet kan, bij jou vloeit het bloed traag door de aderen, bij mij bruischt het... ja ik ben driftig, wat lakoniek is haat ik (*Euard ziet hem verrast aan*).... begrijp mij wel broeder, ik haat het lakonieke in u, en daarom kan ik je — althans bij liefdezaken, niet tot mijn vertrouweling maken — ik kon nu eenmaal niet, neem het kwalijk of niet, bij God, het was mij onmogelijk, je zoudt mij niet begrijpen, ik wist het. Hoe zal ik dan nu met mijn vader spreken! Hoe ligt zou mij een woord ontvallen, dat zijn wrevel kon opwekken? Ben ik dan meester van mij zelf? Mag ik dan in opstand komen tegen mijn vader? Geloof mij, voor alles is het beter dat ik zwijg. O bij mijne verandering van beroep heb ik er de treurigste ondervinding van opgedaan.

EDUARD, (*opstaande en de hand vertrouwelijk op Adolfs schouder leggende.*)

Broeder, misken toch je vader niet, zooals je mij miskent.... Neen, val mij niet in de reden, hoor mij aan. Je dweept met de studie, je dweept met het voorwerp van je genegenheid, je dweept met alles wat edel en groot is, en je verwerpt wat nuttig en goed is. Toch, wij moeten nuttig zijn, wij moeten leven en laten leven. Je hebt lief niet waar, maar hoe zult je laten leven als je naauwelijks weet hoe je leven zult? Door de keuze van een ander beroep hebt je een gevaarlijk spel gespeeld Adolf, al zou ik u daar dank voor kunnen zeggen, die je plaats heb ingenomen, je hebt je van je vader verwijderd, en hem een doorn in het harte gedrukt. Je waart altijd zijn oogappel, je doet hem onze lieve, afgestorvene moeder herdenken en je hebt hem verlaten.

ADOLF, (*getroffen*).

Hoe kon ik anders?

EDUARD.

Luister toe! Die verwijdering mag niet langer plaats hebben. Herneem toch je plaats aan vaders lessenaar. Mijn

verdiensten zijn ruim en ik deel ze gaarne met u, doe het ter liefde van je vader, wiens grootste vreugd je kunt uitmaken als je wilt, doe het ter liefde van haar die je liefhebt, doe het ter liefde van mij.

ADOLF.

Nooit of nimmer!

EDUARD.

Stil, ik hoor vader komen. Bedenk je goed en wees niet trotsch.

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, VAN DOLEN. (ADOLF staat in gepeins verloren.)

VAN DOLEN.

Hm! wat een weer! Daar woei een orkaan.

EDUARD.

Maar waarom gaat u dan uit vader?

VAN DOLEN.

En wie zou het dan doen?

EDUARD.

U zoudt welligt nog wel wat assistentie noodig hebben.

VAN DOLEN.

Och assistentie geeft niets, aan bediendes kan men het toch niet overlaten.

EDUARD.

Bij Van Swieten geweest, vader?

VAN DOLEN.

Niet thuis.

EDUARD.

Zou u denken dat hij niet thuis was?

VAN DOLEN.

Ik weet niet, maar men heeft gezegd, dat hij er over een paar uren stellig zou zijn, dan moet ik er weer heen... Is Adolf hier, ik had hem nog niet bespeurd.... zie Eduard, juist het evenbeeld uwer lieve moeder, dezelfde heldere oogen, denzelfden fijnen glimlach, o ik kan hem niet aanzien, of ik denk aan haar.... (*geheel in zich zelven gekeerd*), jammer, jammer.

EDUARD.

Adolf, sta toch niet zoo in gedachte, papa is binnen.

ADOLF.

Dag papa.

VAN DOLEN.

Adolf, kom je nooit meer hartelijk naar je vader toe? Is dat een groet aan je vader? eerst geef je naauwelijks teeken van leven, en dan word ik afgeschreept met een: dag vader, kan je alleen vrolijk en levendig wezen buiten's huis?

ADOLF, (*geraakt.*)

Ik ben vrolijk waar ik begrepen word. Ik ben levendig, waar ik mij te huis gevoel.

VAN DOLEN.

En bij je vader, die je ontloopen hebt, kan je je niet thuis gevoelen niet waar?

ADOLF, (*meer gevoelig.*)

Ontloopen vader! Geloof mij dan toch eenmaal, ik kon niet anders.

EDUARD.

Vader, ik heb op uw thuiskomst gewacht met een paar zeer noodzakelijke boodschappen (*zacht tot Adolf*). En nu, de kogel door de kerk, bedwing je, en volg mijn raad.

VIJFDE TOONEEL.

VAN DOLEN, ADOLF.

VAN DOLEN.

Wat is toch de reden Adolf, dat je koel, afgetrokken tegen me bent? Ik weet niet waaraan ik het heb verdiend, dat ik nooit meer een vriendelijk gezigt van je zie.....

(*Adolf kijkt strak voor zich, maar antwoordt niet.*)

Welnu dan, spreek? Verdien ik geen antwoord? Mag ik niet vorderen dat je me vriendelijk tegemoet komt? Of heb je je welligt over je vader te beklagen?.... Spreek dan jongen!

ADOLF, (*driftig.*)

Maar waarom dat? Wanneer heb ik mij over u beklaagd? Ik kan niet altijd vrolijk kijken op commando.

VAN DOLEN.

Op commando! 't Is mij gebleken dat je wel bang waart iets op commando van je vader te doen, waarom zou je me anders ontloopen zijn.

ADOLF.

Omdat... omdat het kantoorleven een gruwel voor mij is, omdat ik mij vrij en onafhankelijk wil bewegen, omdat...

VAN DOLEN.

Juist, omdat je je aan het vaderlijk gezag woudt onttrekken niet waar? Omdat je meende niet aan pligten gebonden te moeten zijn, en toch, daar is niemand nader ter wereld dan je vader om die pligten voor oogen te houden. Zie op je broeder Eduard, geen dag gaat er om dat hij mij geen blijken van liefde geeft, hij is met hart en ziel in zijn zaken, hij vult zich den kop niet met allerlei dweeperijen.

ADOLF, (*ter zijde.*)

Dweeperijen! 't Zou immers weer dweeperijen worden genoemd!

VAN DOLEN.

Je ziet ook het heerlijke gevolg van je verwijdering. Geen vriendelijk woord, ja geen vriendelijken blik krijgt men meer van je. Denk je dat ik je vader ben om al je humeuren te verdragen? Waarom ga je niet kinderlijk met mij om? Spreek dan toch, spreek!

ADOLF, (*bewogen.*)

Ik kan — ik kan niet spreken, o moeder, moeder! (*zeer zacht*). Mijn vader begrijpt mij niet.

VAN DOLEN, (*getroffen.*)

Moeder, roept ge uw moeder aan ... gelooft ge dus dat ze je hooren zal... als ze het doet, hoe zal ze zich bedroeven als ze ziet hoe je met je vader omgaat. Foei, Adolf.

ADOLF, (*in zich zelven.*)

Ik zal het hem zeggen — moed gevat.

VAN DOLEN.

Adolf, Adolf! je handelt niet wel met mij...

ADOLF, (*verlegen.*)

Vader

VAN DOLEN.

O wijzig toch je gedrag! (*Hij neemt zijn hoed.*)

ADOLF.

Moet u al weêr uit, vader!

VAN DOLEN.

Ja — voor zaken.

ADOLF, (*wrevelig.*)

Altijd zaken!

VAN DOLEN.

Altijd verachting der zaken, alsof je daar niet je opvoeding en alles aan te danken hadt. Wij spreken elkander nader! (*Af.*)

ZESDE TOONEEL.

ADOLF, (*alleen.*)

En ik zou die zaken niet haten, die zich altijd tusschen mijn vader en mij stellen? O moeder, moeder, gij begreept mij alleen, en ik bezit u niet meer!

ZEVENDE TOONEEL.

EDUARD, ADOLF.

EDUARD.

Welnu Adolf, heb je met vader gesproken, ik heb je tijd genoeg gelaten?

ADOLF, (*bitter.*)

Gesproken? Ja!

EDUARD.

En is dan nog de kogel niet door de kerk? Heb je je weer driftig gemaakt?

ADOLF, (*opstuwende.*)

En hoe zou ik mij niet driftig gemaakt hebben. Wie geeft hem het regt mij te verwijten, dat ik mijn vader niet respecteren zou? Gisteren nog waagde een op de societeit op hem te schimpen, hij wist niet dat ik tegenwoordig was — 't belette mij niet om hem een glas wijn in

het aangezigt te gooijen. Dat de lafaard mij niet uitdaagde is niet mijn schuld, maar toch deed het mij goed. 't Is immers reeds bewijs genoeg dat hij een ellendeling was.

EDUARD.

Als of hij het niet al bewezen had, door te schimpen op zulk een man.

ADOLF.

Toegestemd! toch was het goed, dáár goed vooral, daar hij door zijn lafhartig gedrag bewees, geen bevoegd register te zijn.

EDUARD.

Adolf... stuf nu niet op, ik moet je ernstig iets afvragen. Ben je voor je zelf — nu afgescheiden dat hij je vader is — ben je voor je zelf overtuigd van 's mans edelheid van karakter?

ADOLF.

Die vraag is een beleediging.

EDUARD.

Toch niet, je kunt hem immers niet waarden zoo als ik, je kunt niet opmerken hoe hij werkt, hoe eerlijk hij denkt, hoe veel hij voor anderen over heeft, en hoe weinig hij zich daarop laat voorstaan. Adolf, op de Societeit trek je partij voor hem, in huis bedroef je hem.

ADOLF.

En bedroeft hij mij niet, als hij mijne vrijheid aan banden wil leggen, den onafhankelijken geest wil besnoeijen, als, wanneer ik mij eindelijk vermand heb, en met hem spreken wil, hij mij met het woord: *zaken* afscheept. Zaken, geld maken niet waar? dat is het hoofddoel des levens! Om te spreken met zijn zoon over dierbare belangen, zijn dat dan ook geen zaken? o, Eduard, als ge mijn toestand beter doorzaagt, ge zoudt veeleer mij beklagen dan mij beschuldigen. Zeg mij niet dat het mijn pligt is, mijn vader te spreken over mijn plan, ik wist het immers zelf wel. Vier weken brandt mij mijn geheim reeds op het hart, en toch.... ik *kan* niet spreken, ik zal het nimmer kunnen.

EDUARD.

Toch moet er gesproken worden.

(*Ze blijven beiden in gepeins verzonken*).

EDUARD (*zeer vertrouwelijk*).

Nog éénmaal, waarom spreekt ge hem niet, vader is immers genaakbaar voor mij.

ADOLF.

Voor u! maar je hebt je nimmer over hem te beklagen gehad.

EDUARD.

Over hem te beklagen, neen, en toch...

ADOLF.

Welnu?

EDUARD.

Het is een verkeerd denkbeeld te gelooven, dat ook ik niet veel, zeer veel anders zou wenschen.

ADOLF.

Nu ja, je zoudt wenschen dat je een lot uit de loterij trok, je zoudt wenschen dat je een lief vrouwtje hadt, je zoudt wenschen, dat je eens zooveel geld verdiende, je zoudt ...

EDUARD.

Zottepraat! Ook ik zou wenschen, dat vader anders met mij omging.

ADOLF.

Men kan alles wenschen, maar dat is onbillijk.

EDUARD.

Onbillijk.

ADOLF.

Ja onbillijk! wie heeft meer liefde van zijn vader ondervonden dan jij? Je kunt je hiel niet ligten, of hij wijdt uit in lof over je. Wat kan je meer van hem verlangen?

EDUARD.

Als het genoeg is, dat hij goed van mij spreekt als ik weg ben, dan ook heb jij je niet te beklagen, want er gaat geen dag om, dat hij niet vol liefde over je spreekt. Wij beiden verlangen meer, wij willen begrepen worden. Luister! Tóen moeder overleed, was vader tevens aan het ziekbed gekluisterd, en de zaken rustten enkel op mijne schouderen. 't Was een zware taak voor mij, want ik was nog zeer jong. Terwijl gij u overgaaft aan de volheid uwer

droefheid, en alleen der doode gedacht, riep mijn pligt mij tot den overgebleven levende, ik verkropte de smart en klemde mij vast aan mijn zaken, ik deed het krampachtig bijna, toen zij die ik lief had mij ontrouw werd. Toen, broeder, hadden die zaken voor mij niets aanlokkelijks meer, wat hield mij staande? De liefde tot mijn vader, mijne zaken waren ook de zijne, en ... God weet hoe.... ik deed mijn pligt. Wat moest ik ondervinden? Na langdurig lijden herrees vader uit het krankbed, met de krachten keerde ook de ambitie terug; en, zoo als te voren, nam hij het roer in handen, en werd ik de tweede persoon. Spreek nu, heb ik het aan hem verdiend, dat mij geen enkele moeilijke zaak wordt opgedragen, dat hij alles zelf op de schoulers neemt, terwijl ik naar niets meer haak dan om hem den ouden dag gemakkelijk te maken en zelf persoon te worden, om nimmer verlegen te staan, als hij niet meer zijn zal.

ADOLF.

En waarom zelf hem dat niet gezegd?

EDUARD.

Die vraag had ik van u niet verwacht.

ADOLF.

Waarom? Omdat *ik* niet met hem spreken kan? Voor zaken heeft hij immers altijd ooren.

EDUARD.

Adolf, daar zijn zaken die men niet zeggen kan, die gevoeld moeten worden. Vertrouwen moet gegeven — kan nimmer gevraagd worden.

ADOLF.

Broeder, waarom mij niet eerder een blik in uw hart gegund?

EDUARD.

En waartoe?

ADOLF.

Omdat ik u immer miskend heb. Ik heb je zelfbeheersching koelheid geheeten.

EDUARD.

Miskend? maar zoo zal het met vader ook zijn, als ge met hem spreekt.

ADOLF.

Mogelijk... en toch kan ik het niet.

EDUARD.

Je zoudt toch een heerlijke inleiding kunnen maken. Vader heeft immers altijd ooren voor zaken. Of heb je niet nagedacht over mijn voorstel?

ADOLF.

Van op kantoor te komen? Van als het vijfde rad der wagen er bij te loopen? Van mij in een vak te werpen, waarvoor ik zelfs de geschiktheid niet heb? Eduard, in mijn plaats deedt ge het ook niet.

EDUARD.

Toch moet vader je geheim kennen. Je moet hem spreken.

ADOLF.

Doe jij het, toe!

EDUARD.

Doe het zelf, doe het toch zelf, Adolf.

ADOLF.

Och Eduard, ik ben zoo'n driftkop, ik kan, ik kan het waarachtig niet.

EDUARD.

Ga heen dan, ik zal vader afwachten, Adieu!

(Adolf gaat getroffen heen, doch komt bij de deur zijn vader tegen.)

ACHTSTE TOONEEL.

VAN DOLEN, ADOLF, EDUARD.

VAN DOLEN.

Eduard, is er wat geweest in dien tijd?

ADOLF *(met nadruk)*.

Dag mijn vader.

VAN DOLEN *(afgetrokken)*.

Dag Adolf.

(Adolf wil heen gaan maar komt nogmaals terug.)

ADOLF.

Reik mij de hand mijn vader!

VAN DOLEN *(hartelijk)*

Adolf!

ADOLF.

Vergeef mij ik ben te driftig geweest.

VAN DOLEN.

Goed zoo, mijn zoon, goed zoo! We spreken elkander nader als je terugkomt.

 NEGENDE TOONEEL.

VAN DOLEN, EDUARD.

EDUARD.

U vroeg mij of er wat geweest is. In zaken compleet niets. En u? bij van Swieten geweest?

VAN DOLEN.

Och wel neen, dat 's van middag eerst. Heb je dan een nieuwtje van een anderen aard?

EDUARD.

Misschien wel.

VAN DOLEN.

Wel nu is dat iets zoo bijzonders, dat er inleidingen met lange rusten moeten voorafgaan?

EDUARD (*na eenig stilzwijgen*).

Wat dunkt u van Louise? Houdt u van haar?

VAN DOLEN.

Vreemde vraag! Wat is er toch mijn jongen? ik ... enfin, je vraagt me en ik mag je niet met een wedervraag beantwoorden. Louise, maar je vraagt immers naar den bekenden weg, Louise vindt ik een allerliefste meid. Mij dunkt ze moest al lang gevlogen zijn, als ze ook maar iets in de wereld bezat.

EDUARD.

Maar, mag dit eigenlijk wel een hinderpaal zijn?

VAN DOLEN.

Hm, *c'est selon*. — Kom nu geen omwegen meer, je weet immers wel dat ik haar gaarne dochter zal willen noemen, je behoeft niet langs slingerpaden te gaan, als je tot je vader wilt komen.

EDUARD.

Dus u hebt haar graag voor uw schoondochter?

VAN DOLEN.

Wel mijn jongen, het doet mij regt veel plezier, dat je de smart die je geleden hebt, wilt vergeten. Een rijke vrouw zou ik je wel toegewenscht hebben, maar daar je toch in een goede affaire....

EDUARD.

O Papa, van mij is geen sprake, de kwestie was alleen over de schoondochter.

VAN DOLEN, (*verrast.*)

Wat is dat?

EDUARD.

Zou u dan gelooven vader, dat ik na de droevige ontdekkingsvinding, die ik heb opgedaan, zoo spoedig al

VAN DOLEN.

Maar wat meen je dan toch?..... Geen omwegen verder! Altijd dat laveren, ga regt door zee.... moet ik begrijpen dat toch niet dat Adolf... (*Eduard antwoordt niet maar ziet hem bevestigend aan.*) En waarom moet jij dan.... 't is een schande, zooals die jongen met zijn vader leeft! Is hij dan stom geworden? Moet jij je voor alles laten gebruiken? Je weet dat ik er mij zoo driftig over maken kan. (*Van Dolen loopt driftig heen en weder, Eduard kijkt voor zich.*) Maar geef dan antwoord, waarom heb je je er meê bemoeid? Gaat het jou aan of is het zijn zaak? Heeft Adolf een makelaar of advokaat noodig?.... Een mooi huwelijk, hij niets en zij niets.... En daar heb je je kinderen voor groot gebragt.... Adolf heeft een slecht karakter, zonder de minste opregtheid of openhartigheid. En die hartelijkheid toen hij heenging was dus ook maar ...

EDUARD.

Zóo niet, vader, Adolf is bekend voor de openhartigheid zelve.

VAN DOLEN.

Het is dan wel wonder, dat hij overal openhartig is, behalve bij mij. Ik ben toch zijn vader, niet waar? Bij mij zal het wel het allereerst te pas komen om openhartig te zijn; of ga ik niet open met jou om? Spreek maar op: heb je je over mij te beklagen, je mag vrij uitspreken, kom!

EDUARD.

Neen, papa, ik zal mij nooit over u beklagen. Adolf is even openhartig als u, maar....

VAN DOLEN.

Nu, maar, maar, kom maar voor den dag met je maren.

EDUARD.

Hij is ook driftig, en u hebt zelf daar zoo even gezegd, dat u ook....

VAN DOLEN.

Maar wat zou dat nu, wat beteekent dat?

EDUARD.

Vader, hoor mij bedaard aan: wij hebben te zamen afgesproken, dat ik u zijn geheim openbaren zou, nadat hij mij verzekerd had, het zelf niet te kunnen doen.

VAN DOLEN.

En waarom niet?

EDUARD.

Omdat... omdat hij er tegen opzag.

VAN DOLEN.

Tegen opzag..

EDUARD.

Ja, hij begreep, dat u verstoord zoudt worden; hij vreesde, dat u iets zoudt kunnen zeggen, wat hem onaangenaam was; dat hij welligt driftig zou worden en.... mogelijk iets antwoorden, waarover hij naderhand berouw kon gevoelen.

VAN DOLEN (*aangedaan*).

Eduard, zeg mij, waaraan heb ik het verdiend, dat mijn oudste zoon niet open en rond met mij omgaat; dat hij mij ontwijkt, en wel vrees, maar geen liefde voor mij gevoelt!

EDUARD.

Geen liefde, vader! o, ik weet beter!

VAN DOLEN.

En wat moet ik nu doen? Zeg mij, Eduard, zou je denken, dat hij het meisje regt liefhad?

EDUARD.

U weet immers hoe hartstogtelijk hij is in zijne sympathiën en antipathiën.

VAN DOLEN, (*somber.*)

Dan schiet er niets over dan om mijne toestemming te geven. Eduard, hem had ik een rijke vrouw toegewenscht, t, u ook, maar hem vooral.

EDUARD.

Ik, begrijp u vader.

VAN DOLEN.

Eduard, ik *moet* het vertrouwen van mijn kind herwinnen de doorn die dit mijn leven doorknaagt, moet uitgerukt worden. O, ik moest het misschien aan mijn eigen kind nimmer bekennen, maar er waren oogenblikken, dat ik hem boven mijn tweeden zoon stelde, dat was zondig en ik word er wel voor gestraft.

EDUARD.

Spreek niet zoo, vader. Hij acht u immers hoog.

VAN DOLEN.

Wanneer ik hem het dwaze van zijn stap herinnerde, wat was het anders dan liefde?

EDUARD.

Ik weet het immers wel.

VAN DOLEN.

Wanneer ik hem wat uit het oog verloor, om mij enkel aan mijn zaken te klemmen, het was ook voor u, maar voornamelijk uit bezorgdheid voor hem, en wanneer ik somtijds welligt hard tegen hem was, wat was het anders dan alweder bezorgdheid, die zoo hevig was, dat ze in wrevel moest losbreken. (*Hy staat in gepeins, eindelijk gaat hij naar Eduard toe, legt hem de hand op den schouder en zegt half snikkende.*) U dank ik mijn zoon, gij hebt mij lief en toont het door trouwelijkkheid.

EDUARD.

Stil vader. Houd u goed, hij komt.

 TIENDE TOONEEL.

ALLEN.

ADOLF, (*komt behoedzaam binnen.*)

EDUARD, (*tot Adolf*)

St..! (*tot van Dolen*) Vader, daar is Adolf.

VAN DOLEN.

Kom hier mijn zoon, je broeder heeft van dingen gesproken, die ik gaarne uit een anderen mond had vernomen. Waarom heb ik dat niet van u gehoord?

ADOLF.

Vader als ik spreken kan en wil, hebt u zaken, als ...

VAN DOLEN.

En als ik dan van 's morgens tot 's avonds vervuld ben met zaken, voor wie anders dan voor mijn kinderen, niet het minst voor u Adolf. Je wilt trouwen, hoe dan? Kun je een vrouw onderhouden?

ADOLF.

Of ik het *zal* kunnen, ja vader. Ik dank er God voor, die er mij de vlugheid en het talent voor gegeven heeft, mijne Louise zal mij daarbij nog de inspiratie schenken.

VAN DOLEN.

Hoor eens, mijn jongen, ik wil je toonen, dat je mij miskend hebt: had ik mij niet voor mijn kinderen uitgesloofd mijn leven lang, ik zou, niettegenstaande die woorden, het niet wagen mijn toestemming tot zulk een huwelijk te geven. Thans echter heb ik middelen genoeg het te kunnen toestaan.

ADOLF (*getroffen*).

Vader!

VAN DOLEN.

Zoo, mijn jongen, zie mij zóó aan; het is thans als of ik uwe moeder voor mij zie. Wees voortaan zoo vertrouwelijk met mij, als zij met mij was.

ADOLF.

Dat wil ik zijn, vader!

VAN DOLEN.

En nu, je broeder heeft zich wel van zijn taak gekweten, niet waar?

ADOLF.

Eduard, ik zal je mijn leven dankbaar blijven, je bent een nobele vent.

EDUARD.

Gekheid! Buitendien, we spreken als of de zaak al klaar was, en de moeder van Louise moet immers nog....

ADOLF.

O, daar ben ik niet bang voor. Toe, vader, gaat u daarheen?

VAN DOLEN.

Ja, dadelijk, of neen ... ik moet van avond naar van Swieten.

ADOLF.

Waarom, vader? Laat Eduard er heen gaan.

VAN DOLEN.

Eduard?

ADOLF.

Ja, u zoudt hem daar een groote dienst meê doen, en ik doe hem door dit te zeggen een kleine wederdienst.

VAN DOLEN.

Wat meen je?

ADOLF.

Dat Eduard haakt naar het oogenblik om zich te onderscheiden.

VAN DOLEN.

Eduard, is het waar?

EDUARD.

Neen, vader, dat op zich zelf is minder goed begrepen; maar waar is het, dat ik er zeer naar verlang, u den ouden dag te verligten, en in staat te zijn eenmaal, na uw dood, met eere uw plaats te bekleeden.

VAN DOLEN.

En dus... ook jij hadt iets op je hart, en je hebt met uw vader niet gesproken?

EDUARD.

Maar kon ik dan om vertrouwen vragen, dat moet immers gegeven worden.

VAN DOLEN.

Als of ik je niet vertrouwd! Een enkel woord ware genoeg geweest.

EDUARD.

Maar ik heb dikwijls gezinspeeld.

VAN DOLEN.

Zinspelingen, die ik misschien met mijn hoofd vol zaken niet begrijpen kon. Met zijn vader moet men open zijn;

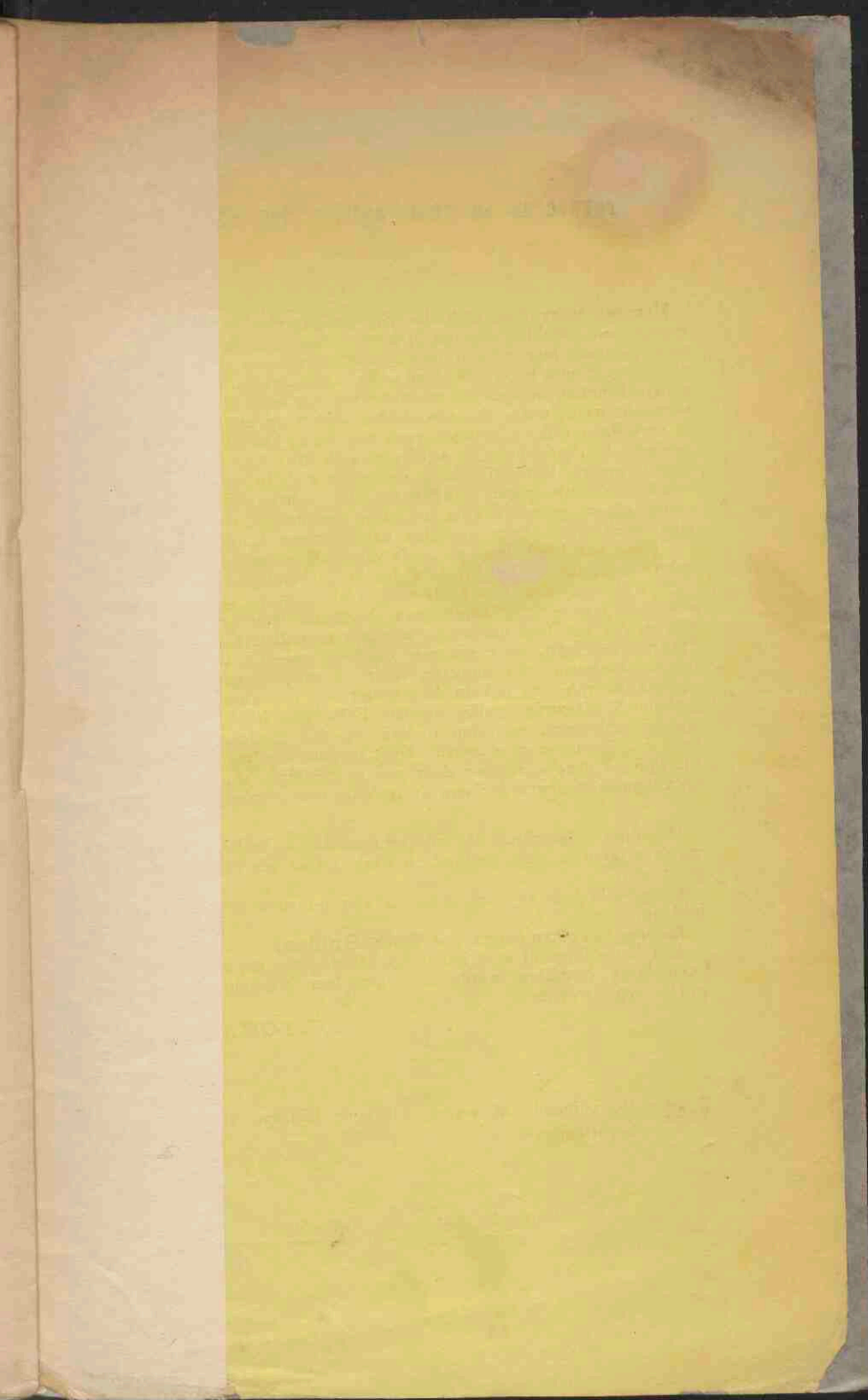
zinspelingen zijn daar noodeloos. Maar genoeg! Ik ga naar Louisa's moeder. Jij gaat naar van Swieten, niet waar?

ADOLF.

En ik ga met je meê, Eduard! ik... ik moet in de lucht; in huis is het mij thans te eng.

VAN DOLEN.

Dag, mijne kinderen! Alleen nog dit: het is zoowel eene les voor u als voor mij, 't is eene les voor allen. Uit het huisgezin ontkiemen de heerlijkste deugden, de schoonste daden, doch alleen daar, waar de ouders en de kinderen elkander goed begrijpen.

Prospectus en voorwaarden der Uitgave.

Meer en meer doet zich de behoefte gevoelen aan dramatische werken, die geschikt zijn om in kamers door liefhebbers te worden voorgedragen. Nog voor weinige jaren moest men zich uitsluitend vergenoegen met losse gedichten of oude treurspelen, waartoe, onder andere leemten, meestal de medewerking van eene of meer vrouwen vereischt werd, welke daartoe slechts zelden op gewenschte wijze te verkrijgen was en hetwelk vaak aanleiding gaf tot veranderingen in den tekst, waarmede de schrijvers zich dikwijls niet zouden hebben vereenigd. Bovendien heeft de smaak zich in den laatsten tijd, ook in de tooneelpoëzij gewijzigd — het conventionele heeft zoodanig plaats gemaakt voor het meer natuurlijke, dat de behoefte zich sterk heeft doen gevoelen aan nieuwen tooneelarbeid. Het besef daarvan heeft dan ook reeds verscheidene malen eenige onzer bekwaamste letterkundigen de veder inde hand gelegd.

Terwijl men zich dus reeds mag verheugen in deze schoonste vruchten onzer Rederijkerskamers, heeft de ondergeteekende gemeend, dat het niet ondienstig zijn zou eene **Serie van dramatische werken**, voor een zeer geringen prijs uit te geven. Hij maakt daarmede een aanvang door de uitgave van de geestige compositie van den ook in dit genre reeds zoo gunstig bekenden Auteur N. DONKER, welke op het Feest van Noord-Hollandsche Rederijkerskamers, gehouden te Alkmaar den 16 Januarij jl., zoozeer de algemeene goedkeuring heeft mogen wegdragen. Van tijd tot tijd zal deze aflevering door andere gevolgd worden, die op de volgende voorwaarden aan de intekenaren worden afgeleverd:

De uitgave geschiedt in afleveringen die op onbepaalde tijden zullen uitkomen. Elk dramatisch werk zal in één aflevering compleet zijn.

De geheele jaargang zal een deel van minstens 8 vellen druks beslaan.

De prijs van elken jaargang is **Twee Gulden**.

Aan Rederijkers of letterkundige gezelschappen, die zevon of meer exemplaren bestellen, wordt elk exemplaar berekend tegen één gulden vijftig cents.

J. C. LOMAN Jr.

De volgende aflevering zal eene bijdrage in dichtmaat bevatten.

